

INKWIET FIL-FAMILJA

(Dramm Soċjali fi 3 Atti)

Ta' ĠUŻE' GALEA

(Jorbot mal-Ġhudd ta' Settembru, 1944)

IT-TIENI ATT

Sala fi Club; min-naħa ta' wara tidher il-kamra tal-bar b'ħafna hbieb jirorbu u jilkelmu flimkien; fuq iż-żewġt iġnub bibien li jagħtu għal swali oħra fil-Club. Fuq il-palk ħafna pultruni, siġġijiet, imwejjed żgħur u għamara oħra li tghodd għal Sala ta' Club.

Il-General jidher bil-qiegħda fuq pultruna jaqra gazzetta.

General:

Waiter! Waiter!

Waiter:

(jidhol bil-heffa u jieqaf iebes). Hawn, sur General.

General:

Is-Sur Tumas rajtu hawn il-lejla?

Waiter:

Għadu ma ġiex, sinjur.

General:

Kollox sewwa.

Waiter:

Naqdik f'xi haġa oħra, sinjur?

General:

Nejn għal issa.

(Il-waiter iniżżeż rasu bil-qima u jwarrab.)

(KURUNELL jidhol mill-bieb tal-ġenb, iħares ftit ma' dvaru u meta jibmah lill-General imur ipoġġi hdeġh)

Kurunell:

Sur General, kif int?

General:

(ġerfa' rasu minn fuq il-gazzetta.) Ara l-Kurunell. Intix taj-
jeb? Oqghod hdeġja halli aghidu kelmtajn.

Kurunell:

(iressaq il-pultruna aktar ma' ġenb il-General.) X'aħbarijiet
għandna l-lejla? X'ġiebet il-gazzetta?

General:

Nejn mill-ġdid; kollox tas-soltu: bumbardament mill-ajru,
avanz bit-tankijiet, hbit bis-sottomarini. Il-lum is-suldat qajla
jissemma.

Kurunell :

Diñ gwerra ta' l-azzar, petrol, gomma u radju.

General :

Mhux bhal li żmienna. Dari s-suldati kienu jistgħu juru x'isarrfu u l-mexxeġja tagħhom kellhom fiex juru d-dehen ta' moħhom.

Kurunell :

Tiftakar fil-gwerra l-ohra! Dik kienet gwerra ta' l-irġie; lawk kienu taqbidiet ta' hila.

General :

Dik kienet gwerra ta' tattika mhux bhal diñ il-gwerra tal-lum qisha tellieqa min jġri l-aktar.

Kurunell :

Meta ngħib quddiem għajnejja t-tjun ta' Fjandra, it-truncieri ta' Ypres u nxebbahhom mal-blitzkrieg tal-lum, nara kemm mor-na għall-aġhar saħansitra fis-sengħa tal-ġlied.

General :

L-lum is-suldat ma għadux bniedem tal-ġlied kif kien fi żmienna; il-lum iderrub jaġħmilha ta' mekkaniku, ta' "driver", ta' radju-telegrafist; iġħallmuh il-ġuġitzu, iqabbżuh bil-paraxut mill-ajruplani, juruh kif ikisser u jharbat, imma qajla jħarrġuh biex jitqabad sieder ma' sieder. Saħansitra fil-mixi tagħhom is-suldati ma għadhomx li kienu. Dari oħna konna immarċaw f'nofs ta' triq bil-banda quddiem; il-lum nara s-suldati għaddejjin wieħed wara l-iehor minn taħt il-hajt biex jinħbew donnhom ħallelin.

Kurunell :

Dari kont tilmaħ battaljun b'eluf ta' suldati mexjin spalla ma' spalla jgħattu wilġa, bil-bajunetti jilmaw fix-xemx, iwerwru lil kull min jarahom; ma kellhom xkiel ta' xejn ħlief xi erba' kanuni Howitzers jew xi ftit Vickers. L-lum is-suldati jgħorru tarzna magħhom; kanuni ta' kull daqs u ta' kull għamla: Bren, Bofors, Ach Ach, Lewis, Oerlikon; karrozzi, jeeps, carriers, radju-vans. Ma nafx kif jistgħu jiggieldu b'dan ix-xkiel kollu.

General :

Il-lum ma nisimgħux b'dawk l-attakki bil-bajunetti li jqaj-mulek ġismek xewk xewk, meta s-suldati b'saħna ta' qilla jikin-su kulma jsibu quddiemhom.

Kurunell :

U anqas għadna naqraw fuq xi karga tal-kavlerija meta r-rikieba jharbtu l-għadu u jqattgħuh bis-*sabres* tagħhom.

General:

Il-hum iż-żminijiet imbidlu.

Kurunell:

Is-suldat ma ghadux li kien.

(IT-TABIB ROBERT STANLEY, *liebes ta' Kaptan, jidhol mill-bieb tal-ġenb, isellem u jibqa' sejjer fil-bar.*)

(Il-hbieb li jkunu fil-bar, iduru ma' Dottor Stanley u jifirhu bil.)

Habib:

Ara Dottor Stanley, merħba bik, Robert.

Habib iehor:

Nifrahlek Kaptan Robert.

Hafna Hbieb:

(*kollha flimkien*) Nifrahlek, nifrahlek bil-qa'b kollha.

Habib iehor:

Ma hawnx għalih it-Tabib Stanley!

L-ewwel Habib:

Hriġt tassew ta' raġel.

It-Tieni Habib:

Ixrob magħna għax jixraqlek.

Stanley:

Kont se nistedinkom tixorbu miegħi.

Habib:

L-ewwel ixrob magħna mbagħad nixorbu miegħek.

(*Stanley u hbiebu iixorbu, jifirhu u jitkellmu.*)

General:

(*il Kurunell*) Dan għax qegħdin jifirhulu?

Kurunell:

Me'n għadek ma smajt? Il-lejla l-komunikat ufficjali fahbar hafna lill-Kaptan Dottor Stanley li ssemma b'għieh kbir u qala' dekorazzjoni għall-hila li wera.

General:

Dan kif?

Kurunell:

Mili jidher kien hemm taqbidha harxa. Xi ufficjali tagħna rtiraw, imma Kaptan Stanley, li kien it-Tabib tar-Riġment, baqa' fejn kien, dewwa l-midrubin kif sata' u gabar il-ftit suldati li kien baqa', zamnihom miegħu, għamlihom il-hila u b'inkejja ta' nar qawwi baqa' jieqaf lill-ghadu u jifgħu lura sakemm was-

let il-ghajjnuna tagħna. Li ma kienx hu konna nitilfu pożizzjoni tajba hafna barra milli kienu jhallu haġġithom il-midrubin u jin-qabdu prġunieri s-soldati li baqghu ma rtirawx bħal sħabbhom.

General:

Għamil bħal dan ta' min ifahħru.

Kurunell:

Il-lum ftit issib nies qalbenin ta' din ix-xorta. Tridx insej-hulu jixrob magħna lil-Kaptan Stanley?

General:

(mif'cul) Ie, le; għax qiegħed mistenna habib biex ikellimni fuq haġa ta' reqqa kbira.

Kurunell:

Bilhaqq, fuq it-tifel tiegħek hadd xi aħbar dan l-aħħar? Taf kif għadda?

General:

Kitibli li issa jinsab tajjeb hafna: hareġ mill-isptar u jittama li ma jidmox ma jibagħtni għaddi xi erbat f'iem mistrieh id-dar.

Kurunell:

Issa dak it-tifel tiegħek x'fettillu mar daħal suldat? Kieku mexxejtlu kehna int ma kenux idahħluh Fizzjal?

General:

Ma wrieni b'xejn. Mar inkiteb suldat minn rajh bla ma qal li hadd. Il-lum it-tfal jagħnmin li jridu u li jfettlilhom bla ma jehdu parir minn għand hadd.

Kurunell:

Għax jidhrilhom li jafu kollox. Daż-żmien iż-żgħażaġħ koll-ha mżattin u mserdkin, minn għalihom jifhmu f'kollox, jaħsbu li hadd ma jista' għalihom u jridu jgħixu hfielsa minn kull xkiel u lġiem.

General:

Hekk hu, hekk hu.

(L-IMHALLEF, li jkun jitkellem ma' Stanley, johroġ mill-bar u jersaq lejn il-General u sieħbu.)

Imhallel:

Merħba bik, Sur General. Kif int, Kurunell?

General u Kurunell:

Tajbin, tajbin.

General:

Serrah hawn, Sur Imhallel. Poġġi hdejjja.

Imhallet :

Ntaqt inghidiek kelma, Sur General.

Kurunell :

Se nhallikom wehidkom. (*iqum*). Sabha ghalikom.

General :

Sabha, Kurunell.

Imhallet :

Sabha; nergghu niltaqghu.

(*L-Imhallet iressaq il-pultruna qrib il-General.*)

Imhallet :

General, ilna nafu lil xuxin is-snin il-kbar.

General :

Ilna hbieb minn meta konna ghandna tfal.

Imhallet :

Ma' tul dan iż-żmien kollu dejjem żannejtek b'ħabib tal-qalb.

General :

Jien dejjem qistek bhala wiehed minn ta' gewwa.

Imhallet :

Tajieb. Ghaldaqstant nahseb li jekk naghtik parir tiehdu bhala parir li gej minn ghand wiehed li ma jixtiqleqx hliet ġid lilek u lill-familja tiegħek.

General :

Il-pariri tiegħek dejjem għożżejthom u muxejt fuqhom.

Imhallet :

Hekk nittama li tagħmel issa. Intix tara lit-Tabib Stanley?
(*L-Imhallet iressaq rasu lejn il-Bar, fejn ikun it-Tabib.*)

Imhallet :

Nagħtihulek bhala żagħżuġh sewwa kemm jista' jkun, Tabib ta' għerf kbir fil-professjoni tiegħu. Fizzjal mill-aktar qalbiena, għadu kemm qala' tifhir u ġieh kbir għall-hila tiegħu; dan ilu qatigh bi fsiċh Sonja u issa talabni biex ngħaddilu kelma miegħek.

General :

(*miblugh u mifcul.*) Talab lilek?

Imhallet :

Jiena lit-Tabib Stanley ili nafu minn meta kien għadu student, dejjem stnajt bħa' ibni u hu qatt ma naqasni f'xejn. Issa

għażel lili biex immexxilu kelma miegħek, billi jaf kemm jiena u inti ningiebu flimkien; għadu kemm talabni biex illaqgħu miegħek.

General:

(Il-General joqgħod jahseb għal ftit donnu jtalla' u jnizzel x'ser jibda jwieġeb, imbagħad jikkellem donnu mfantas.)

Sur Imhallel, jekk trid li nibqgħu hbieb issemmilix aktar lit-Tabib Stanley.

Imhallel:

(mistagħġeb u miksor.) Ma jidherx li għandek għalfejn tiehu għalik. Jiena ndhajt għal din il-bieċa l-ewwelnett għax naf it-Tabib x'raġel hu, it-tieni għax nixtieq il-gid li: Sonja.

General:

Sonja naf jien xinbu l-aħjar għaliha u ma bi hsebnix inħal-
lieha t'intilef wara wiehed li ma jixirgħiex.

Imhallel:

It-Tabib Stanley ma fihx xi tnaqdar.

General:

Sonja jixirgħiha wiehed aħjar; ighodd għaliha xi Fizzjal biex jnuxi fit-triq li għaddejt minnha jien, bniedem nobbli, ta' qima u ta' għieh li jkun jista' jressaqha fl-aqwa soġġetà.

Imhallel:

Sonja tiffa ma jonqosha xejn, ma għandhiex għalfejn tintra-
bat ma' bniedem biex tikber u togħha bis-saħħa tiegħu.

General:

Sonja għandha min iridha wiehed mill-aqwa nies tal-pajjiż; bagħat johtobha l-lum u jekk inti ddum ftit ieħor miegħi nurihulek għax għandna niltaqgħu bawn: dalwaqt tarah ġej mal-habib tagħna s-Sur Pumas, għax miegħu bagħat jidlobni biex ngħarrsu lit-tiffa.

Imhallel:

(wara li jidum jahseb ftit) Aghdirni għax semmejtlek it-Tabib Stanley; ma kontx naf li Sonja mwiegħda 'l haddieħor.

General:

S'issa għad ma hemm xejn, imma jien għandi xewqa kbira li binti titballat ma' ta' De Vere, għax għandek tkun taf li l-Kap-
tan Rudolf De Vere bagħat johtobha.

Imhallel:

(bid-dehra u bil-hatfa) Il-Kaptan Rudolf De Vere!?

General:

(*minnufih*) Iva, Ma tafux? Hux bin waħda mill-familji l-aktar nobbli li għandna? Milli nifhem iħobb wisq il-Sonja u mitluf warajha, għax malli raġa' lura minn fuq il-front baġhat jitlob-ħieli b'għarusa tiegħu.

Imhallee:

(*hosbien*) Imma inti tafu sewwa lil Kaptan De Vere?

General:

De Vere nies magħrufin minn kulhadd.

Imhallee:

(*jibqa' jahseb ftit, imbagħad iressaq rasu lejn il-General fil-waqt li jistaqsih*) Lill-Kaptan qatt kellimtu?

General:

Qatt ma itqa't miegħu.

Imhallee:

(*dejjem imħasseb*) Sonja xi tgħid? Thobbu?

General:

Dik it-tifla ma nistax nifhimha, meta semmejtulha baqgħet bierda bħal siċċa, iżda għandi fehma li malli tarah u tkellmu għandha tingibed lejha u tispiċċa biex tittajjar għalih.

Imhallee:

Qabel ma thajjar lil Sonja għall-Kaptan De Vere mbux ahjar tistenna ftit sakemm issir tafu sewwa?

General:

Ma jidhirlix ʒi hemm għalfejn nistenna biex inkun nafu sewwa lil De Vere; bniedem bħalu magħruf minn kulhadd.

Imhallee:

Imma inti staqsejt għalih sewwa?

General:

(*jieħu għalih*) Xi trid tisser b'din il-mistoqsija? Jaqaw taf xi baġa fuq il-Kaptan De Vere? Jekk taf tkellem bla haħbi.

Imhallee:

Jisgħobbija li bħala Mhallee ma nistax ingħid li rrid, imma bħala haħbi tiegħek qalbi ma ttinix li ma niftaħlekx għajnejk.

General:

(*b'wiċċ imqarras*) Xinhu? Xinhu?

Stanley:

(*Il-Tabib Stanley johroġ mill-bar u jersaq fuq iż-żewġt iħbieb; isellmilhom bil-gima kollha.*)

X'għandna, Sur Imhallee! serv tiegħek, Sur General.

Imhallef :

(*mifru'*) Ara t-Tabib Stanley. Nifrahlek Dott; il-g'ieh li q'la't jisthoqq,ok tassew; ure't hila tal-ghageb u hrigt ta' ragel mili-aqwa. (*lill-General*) Sur General nipprezentalek lit-Tabib Stanley.

General :

(*imqit u mili-qalb il barra*) Ghandi pja'cir li ltqajna.

Stanley :

T'halluni nistedinkom nixorbu flimkien

General :

(*merfugh*) Jiena ma nixrobx.

Stanley :

(*miksar*) Ikun g'ieh kbir g'haliya kieku tiehdu qatra mieghi.

Imhallef :

(*iqum minn fuq il-pultruna, iqieghed idu fuq spallejn it-Tabib*) Dottor Stanley, il-General qieghed jistenna xi hbieb u ghal-lejla ma jistax ikompli maghna; inhalluh fil-wisa'; imxi nixorbu jiena u inti fil-bar. (*jaqbad lit-Tabib labranzetta*) Sahha, Sur General.

Stanley :

Sahha, Sur General.

General :

Sahha ghalikom.

Sur Tumas :

(*Is-SUR TUMAS u l-KAPTAN DE VERE* jidhlu mill-bieb ta'-g'cub u jersqu lejn il-General.)

Sahha Sur General.

De Vere :

(*ihabbat saqajh ma' xirrin u jintlewa b'iax isellem*) Sur General, serv tieghek.

General :

(*iqum jifrah bihom*) Merhba bikom. Kif intom?

Sur Tumas :

General, nipprezentalek lill-Kaptan De Vere.

General :

Ghandi pja'cir li sirt nafek, Kaptan De Vere. (*jehodlu b'idu*). Oqoghdu bil-qieghda (*icempel qanpiena li tkun fuq mejda zghira hdejn il-pultruna tieghu*.) Issa tixorbu xi haga mieghi.

Waiter :

(qersaq bil-heffa) Hawn sinjur!

General :

X'tiehu Kaptan? X'igiblek Sur Tumas? Jiena dejjem whisky niehu, whisky bi ftit soda.

Sur Tumas, De Vere :

Jien ukoll, jien ukoll.
(Il-waiter imur igib il-whisky.)

General :

Kaptan, smajt li ma ilekx li rgajt lura minn fuq il-front, nifrahlek li wasalt qawwi u shih. Kont ilek fuq il-linja ta' quddiem?

De Vere :

(imfantas) Domt hemm fuq is-sena.

General :

Mela rajt u garrabt, Issa gejt ghal xi ftit tal-mistrieb? Kemm bi hsiebek iddum hawn?

De Vere :

(mifrut u donnu jrid ibiddel il-kl'iem) Malli gejt hsibt f'Sonja u ghamt l'frasi li nitlobbielek b'gharusa tiegħi.

Sur Tumas :

(lill-General, bil-hliqqa) Dik bintek Sonja haditlu mohhu lill-Kaptan De Vere, dejjem jahseb fiha ma jistax ighaddi minghajrha.

De Vere :

Sur General, jekk ikolli s-sensja tiegħek, nixtieq li l-gherusija tkun qasira ghax nrid li t-tieg isir malajr.

General :

Inti kemm int mghaggel? Madankollu Sonja tholl u torbot ghax hi trid tghid iva jew le.

Sur Tumas :

Sonja mhix sepra ma toqghodx ghall-kelma tiegħek, Sur General.

General :

(hosbien) F'haqa bhal din ma nindahlilhiex wisq. *(wara ftit lill-Kaptan)* Inti tafha sewwa lil Sonja?

De Vere :

Nafha nghid.

General:

(*Qohroġ mill-kamra tas-Sinjura Klotilde.*) Min ġie? Min hawn jitkeilen?

(*Oliver iqum malajr, jaqfel il-ġakketta, joqġhod iebes u jsellem b'idu fuq ġbinu bhas-suldati.*)

Oliver:

Hawn jien, General. Ġejt nirrapporta ruħi qawwi u shiħ.

(*General jicqaf mistaghġeb, imbagħad imur jieħu b'idu ibnu u jrossu miegħu. Is-seftura tidhol fil-kamra tas-Sinjura Klotilde.*)

General:

Oliver! Oliver intix tajjeb u qawwi u shiħ. Dan kif ġejt hekk malajr? X'ferha tajna għal għarrieda.

Oliver:

Papà, tapt biex flok li nibqa' fl-isptar halli nissabhaħ wara li kont mis-sodda, niġi nistrieħ u nieħu sabhti hawn.

General:

Għamilt sewwa; għamilt sewwa.

Oliver:

Iz-zija Klotilde u oħti Sonja fejn huwa?

General:

Iz-zija Klotilde għadha kif hassha hażin u dahħal: neha ġewwa, Sonja qiegħda ddr biha.

Oliver:

Ni ġralha?

General:

Attakk tal-qalb. Issa qiegħed iġhaddilha u tħoss ruħha tistejjer, imma f'it ilu beżżgħetna hekk li bġhatna għat-tabib. Infant, oqġhod bil-qiegħda għax għandek hafna xi tgħidli: nibdew biex tgħarrafni kif kont korrejt.

Oliver:

(*joqġhod bil-qiegħda*) Jiena anqas naf sewwa kif kienet il-bieċa; naf biss li kont mal-kumpanja ta' quddiem nett, kellna ordni sħiħa f' nieqfu li-l-għadu, imma huwa dawwarna u f'daqqa waħda fetax nrieni tal-wabx għal fuqna u harbatna; shabna ta' wara, li kienu mmexxiġin minn xi fizzaġli bla hila, dabbru ras-hom u telqu jġru lura, Jiena u shabi li nżertajna quddiem nett, sibna ruħna maqtuġħin għalina u f'radda ta' salib waqajna mil-qtin mill-bala tal-għadu; li ma kienx wieħed Fizzaġli Tabib li

IT-TIELET ATT

Sala fid-dar tal-General, minn naha wahda bieb li jaghti għall-kamra ta' Klotilde, oht il-General, min-naha l-oħra bieb li jiehu għall-kmamar in-naha ta' barra.

Il-General imberghen u mbaqbaq, idur mas-sala b'saħna kbira fuq. Klotilde bil-qieghda fuq pultruna. Sonja bil-qieghda fuq siggu tdejn mejda żghira.

General:

(jiegaf quddiem Sonja, ihabbat siequ ma' l-art u jghidilha) Jehitiegħek tisma' minni.

Sonja:

Papà, mhux għax irrid nikser kelntek, imma lill-Kaptan De Vere ma nistax inħobbu.

General:

Kif tista' tghid dan jekk għadek ma ltqajtx miegħu? Dal-waqt jasal hawn u mubagħad tara x'Fizzjal hu, iġhaxxaq in-nies.

Klotilde:

(Il Sonja) Ara li meta jġi hawn ma tonqsu f'xejn.

Sonja:

(bis-saħna) Imma jiena ma rridx narah lill-Kaptan De Vere, ma rridx niltaqa' miegħu.

General:

Jien stedint lil De Vere f'dari biex jiltaqa' miegħek; ara li ma toħteġnix ta' tfa!

Sonja:

Papà, iġġagħalnix inġib ruħi hażin. Inti taf li ma nistax għalih lill-Kaptan.

Klotilde:

Mhux ma tistax għal-Kaptan, iżda tinsab mogħmija wara dak ix-xifaġk ta' Tabib li hadlek moħħok u tiliflek dehnek.

Sonja:

Zija Klotilde, nixtieqek ma ssemnix lit-Tabib Stanley.

Klotilde:

Għax ma tridnix insemm'h? Jaqaw tisthi?

Sonja:

(mberghna) Ma nixtieqex issemmi t-Tabib Stanley għax inti għandek ilsienek hażin wisq.

Klotilde:

(tiehu għaliha) Jiena għandi lsaeni hażin! (lill-General) General qieghed tismagħha żzeblaħni, hux? Dan qieghda tagħmlu biex tkidni u teqridni.

Sonja :

(b'ec lberred lil zitha) Zija Klotilde, kemm qiegħda tehodha bi kbira?

Klotilde :

Mela ma nehodhiex bi kbira! Wara li rabbejtek jien, għax li ma kontx jien wara l-mewt t'ommok kieku min jaf x'sar minnek, għandek iġġib ruhek hekk hażin miegħi?

Sonja :

Mhux għax ridt iġġib ruhi hażin, imma inti wegġajtli qalbi b'isliengħ.

Klotilde :

(tishon dejjem) Dan li jonqos issa, iġġagħalna nitboq fommni u ma nitkellimx! Hux ma tridx tisma' kliemi? Arani sejra nwar-rab haħli uħallikom fil-wisa'.

(Klotilde taqti salt b'ec tqum, iżda tarġa' taqa' fuq il-pultruna b'nijsiha maqtuġh.)

(Sonja u l-General jersqu malajr hdejn Klotilde.)

Sonja :

Xi gra'lek, z'? Hassek hażin?

Klotilde :

(b'lehen mitfi, turi b'idha fuq qalbha) Qabadni uġiġħ kbir hawn; qiegħda nara s-sala dđur bija.

Sonja :

(thaddan magħha lil Klotilde) Tridx timentedđ, zi?

General :

Bija ngħinek tidħol fil-kamra tiegħek.

Klotilde :

(tilheġ) Qiegħed iżommi n-nifs; ahjar tibagħtu għat-Tabib.

General :

(imur hdejn il-bieb tal-ġenb isejjaħ) Rikardu! Rikardu!

Rikardu :

Hawn sinjura *(jilmah lis-sinjura Klotilde)* X'ġara?

General :

Is-Sinjura Klotilde haħsha hażin. Mur ġib tabib malajr.

Rikardu :

Arani sejjer.

(Rikardu johroġ jġri.)

(Sonja tixrotta bil-maktur moħħ is-Sinjura Klotilde.)

(Il-General idur mas-sala miferul.)

Sonja :

Zija, tridx ngħinuk tidħol timentedđ fis-sodda tiegħek?

Klotilde :

(*bil-lehja*) Ahjar.

(*Sonja u l-General jaqbdu lis-sinjura Klotilde minn taht abtejha, ighinuha tqum u jme.rruha bil-mod lejn il-bieb li jaghti għall-kamra tagħha.—It-tlieta jidhlu g'ewwa.*)

(*Wara ftit tidhol seftura mill-bieb tal-ġenb li jaghti għall-kmamar ta' barra.*)

Seftura :

Għaddi Sur Oliver, għaddi; merħba bik! Kemm se jifru l-papà, iz-zija u s-sinjurina obtok meta jarawk fosthom għal għarrieda. Idhol hdejhom (*turih il-bieb tal-ġenb li jaghti għall-kamra tas-sinjura Klotilde.*)

Oliver :

Ntaqt nagħtihom ferħa bla ħsieb. Ara kif nagħmlu : inti mur għidilhom li ġie wiehed irid jarahom malajr u jien nibqa' hawn biex mal-i johorġu jaraw min ġie, isibuni ma' wiċċhom.

Seftura :

Dejjem liekk nafek, sur Oliver, thobb tinbex.

(*Oliver inehhi l-beritta ta' suldat minn rasu u jwaddabha fuq mejda fil-qrib, imbagħad jiftaħ il-ġakketta u jmur jinxtexet fuq is-sufan, jichu nifs qawwi, jitmattar u jistrieħ.*)

Oliver :

Strieħ, ja ġisem! Għax ilek ma titmattar fuq sufan artab bħal dan.

Seftura :

Nistha'lek għajjen, sinjur.

Oliver :

Għax suldat ikol u jhaddem saqajh.

Seftura :

U inti, sur Oliver, kif bqajt suldat? Il-lum ma tarax ħbief stilel fuq l-ispallejn.

Oliver :

Issa nisimgħu xi jgħid il-papà meta jarani li bqajt suldat kif kont meta dhalt fil-militar. Anqas tgħid għandi penz wiehed fuq dirgħajja.

Seftura :

L-aqwa li rġajna rajniek qawwi u sħiħ.

Oliver :

Wara dak li għaddejt minnu kelli xorti kbira nargħa' nara din id-dar. Ahjar ġejt fuq saqajja bħala suldat milli kieku ġibuni bħala kapural iminankat għal għomri.

General:

Qatt kelimtha?

De Vere:

Qabel il-gwerra gie li ltqajna fiż-żfin j'ew f'xi kuncert.

Sur Tumas:

(*bid-dahka*) Milli nara, Kaptan, lek għal Sonja.

(*Jersaq waiter b'gabbri bi tliet tazzi tal-whisky u fliċkun tas-seltz; iġieghed kollor fuq mejda barrera quddiem it-tlett iħbieb, ise'lem u jitleq.*)

Sur Tumas:

(*wara li jaqbad tazza u jzid is-seltz*). Nixorbu bis-saħħa tal-gharajjes.

General:

Dejjem tiċċajta inti, Sur Tumas.

De Vere u General:

Bis-saħħa! (*it-tlieta jixorbu*).

Sur Tumas:

(*wara li iġieghed it-tazza fuq il-gabbri*) General, il-Kaptan De Vere jixtieg jiltaqa' ma' Sonja; ma tisteddinnix xi darba fid-dar tiegħek?

General:

Bil-qalb kollha; tridux tiġu għada?

Sur Tumas u De Vere:

Niġu. Niġu.

General:

Mela mistenniekom għa' xi l-għaxra ta' fil-ghodu. Inti tkun lista' tiġi dak il-hin, Kaptan?

De Vere:

Iva, inkun nista' niġi.

Sur Tumas:

Ukoll li ma kienx jista' l-Kaptan jara kif jagħmel u jahrab harba biex jiltaqa' ma' maħbuba ta' qalbu!

De Vere:

(*Cċempel il-ganpiena*) Issa nitlobkom tixorbu xi haġa miegħi.

Sur Tumas:

(*lill-Kaptan, b'xi tiċċajta*) Kaptan, jaqbillek iżziegħel bil-General għax il-kelma tiegħu tiswielek hafna mal-hanina.

(*Jersaq il-waiter, jordnaw ix-xorb.*)

Jinżel is-siparju.

ssogra bajtu biex għabarna u karkarna lejn il-linja tagħna kieku konna nibqgħu mixxutin fl-art sakemm n'itlifu demmna u ruħna toħroġ. Imma issa hallina minn dan. Imxai naraw iz-zija Klotilde kif għaddiet.

(Il-General u Oliver iqumu u jersqu lejn il-bieb li jagħti għal-kamra tas-Sinjura Klotilde. Oliver jidhol l-ewwel wieħed. Zda malli l-General ikun se jidhol hu wkoll, jastu Rikardu u t-Tabib Stanley.)

Rikardu :

Għaddi Dott, idhol. Halli ngħidilhom li ġejt (*jilmah lil-General*) Sur General, it-Tabib hawn.

(Il-General malli jisma' lil Rikardu, jieqaf u jibqa' fil-bieb tal-kamra tas-Sinjura Klotilde, imbagħad jilmah it-Tabib Stanley, wiċċu jibberghen u jinħasad.)

General :

Dan kif dħalt hawn, Dottor Stanley?

Stanley :

Kont imsejjah biex nagħti għajnuha lil xi hadd li hassu hażin.

General :

(imqit) Ma għandniex bżonnok, (*Lil Rikardu*) U int, ja bahnan! għax ma mortx għat-Tabib tagħna?

Rikardu :

Gibt l-ewwel tabib li sibt; mhux inti għidli biex ingħib tabib mala'r għax hassha hażin is-Sinjura Klotilde?

General :

(imberghen u mbaqbaq) Din konfotta tagħkom it-tnejn biex Dottor Stanley jidhol hawn.

Stanley :

Sur General, ma nistenniex minnek kliem bħal dan. Raġel bħalek imissek taf kif għandek tilqa' tabib f'darek.

General :

(miksar) Issa s-Sinjura Klotilde għaddiet għall-aħjar; ma għandhiex bżonn ta' tabib. Tista' tmur Dottor Stanley.

Oliver :

(johroġ mill-kamra) X'inqas, papà?

(Oliver jilmah lil Dottor Stanley u jibqa' għal ftit mistagħġeb iħares lej; imbagħad f'daqqa waħda jmur għal fuqu, jehodlu b'idu u jibda jifrak bih.)

Dottor Stanley, merħba bik! Kaptan Stanley dan kif ix

xorti laqqgħetna hawn? Fejn qatt kont nobsor li sa nsibek hawn. Mela inti habib tal-papà?

Stanley :

Kont imsejjah malajr biex nara s-Sinjura Klotilde.

Oliver :

Dik issa għaddielha kollox, imma inti ibqa' ftit hawn magħna haġli nifirħu b'xulx'in.

(Oliver jaqbad lit-Tabib minn idu u jressqu lejn il-General)
Papà, dan hu t-tabib li ssogra ha'tu biex helisni mill-mewt.

General :

(mifexx u jlaqlaq) Niżżik ha'jr, tabib, talli għanilt ma' ibni.

Rikardu :

(Jitkellem minn taht ilsien fil-waqt li johroġ il barra) Issa qiegħed jiżżih ha'jr lit-Tabib; ftit iju ried jibagħtu 'l barra.

Oliver :

(jersaq lejn il-bieb tal-kamra tas-Sinjura Klotilde) Sonja! Sonja! ejja ltaqa' mas-salvatur tiegħi.

General :

Halieha 'l Sonja tibqa' d'dur maz-zija.

(Sonja tohroġ mill-kamra b'ier tara min għe, malli tilmah il-Tabib Stanley wiċċha jhmar, tinfixx u tieqaf fejn tkun.)

Oliver :

Ersaq, Sonja, ifrah lit-Tabib Stanley. Lj ma kienx hu kieku inti l-lum liebsa l-iswed għaliġa. *(Oliver jaqbad lil oħtu minn idha u jressaqha lejn il-Tabib)* Ersaq, Sonja, x'inti tistħi, donnok qatt ma kelimt raġel.

Sonja :

(minn taht ilsien) Robert.

Oliver :

Mela taf x'jismu?

Klotilde :

(tohroġ musfara u żżomm mal-korra tal-bieb.) X'inqala' dan il-ghagħha kollu? *(tilmah il-Tabib u tistagħġeb meta tarah)* Dottor Stanley, dan kif tinsab hawn?

Oliver :

Robert! Dottor Stanley! Mela tafuh sewwa lit-Tabib Stanley?

Rikardu :

(Rikardu jidhol mill-bieb li jaġhti għall-kmamar ta' barra)
Sur General ġew żewġ sinjuri jistaqsu għalik : is-Sur Tumas u l-Kaptan De Vere.

General :

(*inhawwad u mifxul*) Għidilhom jistennew! (*is-seftur idur b'ier imur*) Stenna! (*Il-General ihares lejn is-Sinjura Klotilde.*) Għidilhom iġhaddu. (*is-seftur*) Mur għidilhom jidhlu hawn.

Oliver :

(*mistagħġeb*) Kaptan De Vere! Int tafu lill-Kaptan De Vere, papà?

General :

Ħabib tagħna tal-qalb, għadu kemm jasal minn fuq il-front bhalek. Issa jixtieq jithallat magħna.

Oliver :

(*bid-dehra*) Jithallat magħna!

(*Oliver ihares lejn oħtu b'wiċċu mqarras. Sonja thares lejn Dottor Stanley b'għajnejha miksuri.*)

Sonja :

Jiena qatt ma kellintu lil dan il-Kaptan De Vere.

Klotilde :

(*thares biċ-ċiera lejn il-Tabib Stanley*) Sonja għadha mohh ir-rih, ma tafx tagħzel dak li hu l-aħjar għaliha.

(*Il-General ighin lis-Sinjura Klotilde tmur toqgħod bil-qieghda fuq is-sufan.*)

Klotilde :

(*tgeryer uchedha*) De Vere wahda mill-familji l-aktar nobbli, nies li jafhom kulhadd.

(*Is-SUR TUMAS u l-KAPTAN DE VERE jidhlu bi tbi-sinu fuq fommhom. Rikardu jidhol b'wiċċu mqarras.*)

Sur Tumas :

Hawn ahna, Sur General; ġejniekx fil-hin? Il-Kaptan De Vere ke'lu seba' mitt sena biex jiġi. Eh! fejn thobb il-qalb jim-xu r-riġle'n!

(*Il-Kaptan De Vere jintlewa b'ier isellem.*)

De Vere :

General inhossni ferhan għall-aħħar b'din l-ewwel żjara li għogbok tistedinni nagħmillek.

Klotilde :

Nittamaw li ma tkunx l-aħħar.

De Vere :

(*bi hlewwa żejda*) Sinjura, it-tama tiegħek ix-xewqa tiegħi.

(*De Vere f'daqqa wahda jilmah lil Oliver u minnufih jinfi-
ce! u jinkiser. Oliver jersaq bil-herra lejn il-Kaptan De Vere.*)

Oliver :

Kaptan De Vere, għandek il-wieċ tidho! f'din id-dar? Għandek il-wieċ tui ruġek quddiem in-nies?!

Stanley :

(*gersaq hu wkoll quddiem il-Kaptan*) Kaptan De Vere hawn mhux qağħdek.

General :

(*miblugh, lil Oliver*) Dan xi kliem hu, Oliver? (*lil Dottor Stanley*) Tabib, min tak il-ġedd iżżeblaħ il-ħbieb tiegħi ġewwa dari?

Oliver :

(*għshon*) De Vere ħabib tiegħek, papà? De Vere bniedem bla ġieħ u fizzjal bla hila. Hu kien wieħed minn dawk li ħarbu mill-għadu u hallew lili u 'l shabi midrubin fl-art; li ma kienx it-Tabib Stanley konna nibqgħu hemm sakemm toħroġ ruħna.

Sonja :

(*b'għajeb kbir fuqha*) X'waħdadin! X'qiegħda nisma'!

General :

(*imberghen*) Haqq in-nar tal-kanuni! Dan mimmu?

Klotilde :

(*imħawda*) Ma ħadtux xi żball, hux?

Sur Tumas :

(*miksar*) Ma smajt xejn fuq dan.

Rikardu :

(*minn taħt ilsien*) Ix-xjafek dan in-nobbli kemm jibza' għal ġildu!

(*Is-seftura tidhol tgħajġel.*)

Seftura :

Sur General, hawn Fizzjal u żewġ surġenti ma nafx x'iridu.

Rikardu :

(*għitkellem waħdu*) Issa x'inqala'?

General :

(*wara li joqgħod jabsibha f'it*) Għidiħhom iġħaddu hawn halli naraw x'iridu.

De Vere :

(*mifxul u beżgħan*) Sur General, nitolbok tagħdirni, imma jkollni nitlaq malajr, għax qiegħed niftakar li bħalissa jeħtigli nkun xi mk'en ieħor.

Klotilde :

Għadek kemm tasal, trid tmur?

Sur Tumas :

Dan x'tak hekk malajr ! Daqskemni kellek hrara kbira biex tigi, hsibt li ma nkunx nista' naqalghek minn hawn.

De Vere :

I-Jun mgħagġel hafna, niltaqgħu darb'ohra.

(De Vere jitleq bier johrog, iżda malli jasal tdejn il-bieb li jagħti għall-kmamar ta' barra, isib ma' wiċċu l-Fizzjal u ż-żewġ surġenti li jwaqqfuh u jzomnuh.)

(Il-FIZZJAL isellem bħall-militari.)

Fizzjal :

Sur General, aghdirmi jekk gjeitek hin hazin, imma gharrfuni li l-Kaptan De Vere jinsab hawn u kelli niġi nfittxu malajr. *(lill-Kaptan De Vere)* Eja magħna !

General :

(lill-Fizzjal) Stenna, stenna ! Dan x'jigifieri tordna lill-Kaptan De Vere jigi mieghek ?

Fizzjal :

Għax hekk jehtieg .

General :

X'jigifieri ?

Fizzjal :

Għandi l-ordni li niġbor lill-Kaptan De Vere u nżommu għew-wa sakemm ighaddi Qorti Marzjali.

Ilkoll :

(mistagħbin u mibluġhin) Qorti Marzjali ! !

Oliver :

(wara li jghaddi ftit tal-hin) Talli gieb ruħu hazin u wera maqqas ta' hila fuq il-front.

General :

(lill-Fizzjal) Tassew ?

Fizzjal :

Hekk hu.

(Jidhlu l-Imħallef u l-Kurunell.)

Imħallef :

Wasalna fil-hin.

Kurunell :

Su, General, xtaqna nkellmuok fuq il-Kaptan De Vere li, smajna, irid jitgharras lil bintek.

General :

Kolox naf. Issa qiegħed nana għaliex ilbierah ridt tiftabli għajnejja, Sur Imħallef.

Klotilde:

N'ghajb għall-familja De Vere.

Sur Tumas:

Ni dnub, żagħżuġh bħal dak bla hila!

General:

Kaptan De Vere għodd ruġek li qisek ma tafnix aktar.

*(Il-Kaptan De Vere, rasu mgħaddsa, miksura u misthi, jor-
roġ ma-Fizzjal u ż-żewġ surjenti.)*

(Għal ftit tal-hin kulhadd jibqa' sietet u hosbien.)

General:

(Għalkilem wahdu) Mur obsor għalih, tifel bħal dak.

Imħallef:

Tara, Sur General, kif nubbux in-nobbli biss huma rġiel u tal-
għieh.

Kurunell:

Nies bla hila ma nistax għalihom, qatt ma stajt ingerragħ-
hom.

Stanley:

Sinjura Klotilde, issa m'intix hażin; ma hemmox għalfejn
noqgħod iżjed.

(Dottor Stanley isellem biex jitlaq.)

Imħallef:

Fejn sejjer, Dottor Stanley? Ma naghmlux li lilek ukoll
qiegħda tonqsok il-hila!?

General:

Dottor Stanley, għaliex sejjer hekk malajr? Issa ibqa' ftit
magħna. Ma tarax Sonja kemm tixtieqek toqgħod!

Klotilde:

Ibda eġja kuljum biex teżaminali qalbi.

Oliver:

U biex thegġeg qalb Sonja!

Sur Tumas:

Sonja taf tagħzi!hom!

Rikardu:

(wahdu u minn taht ilsen) U mela ma tafx!

(Sonja u Dottor Stanley jersqu lejn xukrin u jiehdu id b'id.)

Jinżel is-siparju.